Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Lausunto

Ei salainen
TiVP 15/2025 vp 3

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Vanhempi hallitussihteeri Kosti Honkanen

1.10.2025

Eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnalle

Puolustusministeriön lausunto tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksesta vuodelta 2024

1. Yleistä

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on tiedustelutoiminnan ulkoinen laillisuusvalvonta, ja valtuutettu valvoo tiedustelutoimintaa koskevan lainsäädännön noudattamista tiedustelutoiminnan valvonnasta annetun lain nojalla. Tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoo tiedustelumenetelmien käyttöä, tiedustelutiedon käyttöä ja muuta tiedustelutoimintaa.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu on antanut viimeisimmän kertomuksensa toukokuussa 2025, joka koskee vuotta 2024. Kertomuksesta käy ilmi, että tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminta on ollut aktiivista ja koko tiedustelutoiminnan kattavaa vuonna 2024. Jo tarkastuskäyntien määrän voidaan katsoa osoittavan sen, että tiedusteluvalvontavaltuutettu toteuttaa sille lainsäädännössä asetettua tehtävää tarkoituksenmukaisesti ja kattavasti. Tosin tarkastelukaudella kahteen käräjäoikeuden istuntoon valtuutettu jäi osallistumatta, mitä toisaalta voidaan pitää myös valvontatoiminnan vakiintumisen merkkinä ja luottamuksena valvottavaa kohtaan.

Kertomusvuonna valtuutetulle on saapunut 11 tutkimispyynnöksi katsottavaa asiakirjaa, minkä lisäksi valtuutetulle on saapunut yksi kantelu. Kantelujen ja tutkimispyyntöjen määrän voitaneen katsoa vakiintuneen kuta kuinkin tälle tasolle edellisiin vuosiin verrattuna, ja itse asiassa samalle tasolle edellisen vuoden kanssa. Tasoa voitaneen osaltaan pitää luottamuksenosoituksena suomalaiselle tiedustelujärjestelmälle, mukaan lukien tiedusteluviranomaisten valvonnan. Puolustusministeriö on aiemminkin nostanut esille, että alhainen tutkimispyyntöjen määrä voi kertoa myös heikosta viestinnästä. Tosin puolustusministeriö voi omien havaintojensa perusteella todeta, että viestintään on panostettu aiempaa enemmän.

Puolustusministeriö pitää hyvänä, että valtuutetun toimintoa kehitetään edelleen, mistä kertoo selkeät toimintaperiaatteet, jotka on nimetty tiedusteluvalvontavaltuutetun missioksi, visioksi ja strategisiksi linjauksiksi.

2. Oikeudelliset tulkintakannanotot

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa on aiempien kertomusten tapaan seikkaperäisesti käyty läpi yleisesti tiedustelutoiminnan, sotilastiedustelutoiminnan ja niiden valvonnan lainsäädäntökehikkoa sekä syvennetty oikeudellista tulkintaa. Näitä on käsiteltävänä olevassa kertomuksessa käyty hyvin läpi peilaten niitä vallitsevaan kansainväliseen tilanteeseen ja arvopohjaiseen realismiin peilaten. Valtuutettu tuo myös hyvin esiin sen, miten tiedustelutoimintaa kohdennetaan ja miten tiedustelu toimii prosessina.

Kertomusvuonna ei ilmennyt aihetta tiedusteluvalvontavaltuutetun toimesta tapahtuvalle kantelun tekemiselle Helsingin käräjäoikeuden päätöksistä taikka tiedustelumenetelmän käytön keskeyttämistä tai lopettamista koskevan määräyksen antamiselle. Tiedusteluvalvontavaltuutettu ilmoitti kertomusvuonna yhden asiakokonaisuuden esitutkintaan. Kertomusvuonna ei ilmennyt aihetta huomautuksen valvottavalle antamiselle. Tiedusteluvalvontavaltuutettu kiinnitti valvottavan huomiota lainmukaiseen menettelyyn kahdessa asiassa, jotka liittyivät tiedustelun suojaamista koskevaan päätöksentekoon ja tietoliikennetiedustelun toteuttamiseen. Lisäksi

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	s-posti, internet
Postadress	Besöksadress	Telefon	Fax	e-post, internet
Postal Address	Office	Telephone	Fax	e-mail, internet
Puolustusministeriö				
PL 31	Eteläinen Makasiinikatu 8	0295 16001		kirjaamo@defmin.fi
00131 Helsinki	Helsinki	+358 295 16001		www.defmin.fi

tiedusteluvalvontavaltuutettu esitti laintulkintaa koskevan näkemyksensä yhdessä asiassa, joka liittyi teknisen laitetarkkailun kohdistamiseen.

Puolustusministeriö pitää hyvänä, että tiedusteluvalvontavaltuutettu on tehnyt ilmoituksen esitutkintaan kertomusvuonna. Vaikka sinänsä esitutkintaan päätyminen ei ole koskaan toivottavaa, kertoo tämä kuitenkin valvonnan toimivan hyvin ja valvojalla olevan kyky saattaa asia tarvittaessa rikostutkintaan. Tapausten kautta saadaan myös selkeyttä toiminnan käytänteisiin.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun harjoittamassa valvonnassa käytetään useammin muita laillisuusvalvonnan keinoja kuin määrätään varsinaisia laillisuusvalvonnallisia seuraamuksia. Tällaisiin keinoihin kuuluu muun muassa ennakolliseen laillisuusvalvontaan liittyvä yleisen tason mielipiteidenvaihto laintulkintakysymyksistä esimerkiksi perehtymiskäyntien ja koulutustilaisuuksien yhteydessä. Tiedusteluvalvontavaltuutettu voi tehdä mahdollisiin lainvastaisuuksiin liittyviä selvityspyyntöjä, mutta niitä useammin esitetään matalalla kynnyksellä tietopyyntöjä, jotka edellyttävät Suojelupoliisilta ja sotilastiedusteluviranomaisilta nopeaa vastaamista.

Valtuutettu käy myös läpi muuttuvan ympäröivän yhteiskunnan vaikutuksia lainsäädäntöön ja sen soveltamiseen. Kuten valtuutettu tuo esiin, lainsäädännössä on kyse soveltamisesta ja tulkinnoista. Tämänkin takia on erityisen tärkeää, että tiedusteluvalvontavaltuutettu käy jatkuvaa dialogia tiedusteluviranomaisten kanssa. Jos soveltaminen ja tulkinta ei mahdollista tiettyyn toimintaan tai kehitykseen vastaamista, lainsäädäntöä on tarpeen mukaan muutettava. Puolustusministeriön asettamassa työryhmässä onkin valmisteltu hallituksen esitystä sotilastiedustelusta annetun lain muuttamiseksi, johon tiedusteluvalvontavaltuutetun edustaja on aktiivisesti osallistunut, joka tullee eduskunnan käsiteltäväksi alkuvuodesta 2026.

Edellä todettuun liittyen todettakoon, että puolustusministeriö osallistuu myös siviilitiedustelulainsäädännön uudistamista ja perustuslain 10 §:n muuttamista koskeviin työryhmiin. Tiedustelulainsäädäntö on kokonaisuus, jota yksikään hallinnonala ei voi yksin hallita. Kertomuksessaan tiedusteluvalvontavaltuutettu tuo tätä hyvin esille, kuvaamalla eri näkökulmista toiminnan monisyisyyttä.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun huomiot kertomuksissaan luovat osaltaan oikeusvarmuutta toimintakokonaisuudessa ja osaltaan nostaa mahdollisia lainsäädännön tarkentamistarpeita esiin sen lisäksi, mitä hallinnonalan sisällä muutoin nousee esiin.

Puolustusministeriö pitää kaiken kaikkiaan tiedusteluvalvontavaltuutetun esittämiä tulkintakannanottoja tiedustelulainsäädännöstä asianmukaisina ja hyvin perusteltuina. Puolustusministeriöllä ei ole tulkintojen osalta huomautettavaa. Lisäksi puolustusministeriö kiinnittää kertomuksessa esiin tuotuihin seikkoihin huomiota sotilastiedustelulainsäädännön kehittämisessä sekä valvontatoiminnassa.

Puolustusministeriö pitää hyvänä, että tiedusteluvalvontavaltuutettu on ottanut tarkastustoimintaansa mukaan myös teematarkastukset. Puolustushallinnossa teematarkastuksia on tehty jo sotilastiedustelusta annetun lain voimaantulosta lähtien, ja tuloksia on voitu pitää hyvinä.

3. Lopuksi

Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa, että kertomusvuonna ei ilmennyt aihetta kantelun tekemiselle Helsingin käräjäoikeuden päätöksistä, tiedustelumenetelmän käytön keskeyttämistä tai lopettamista koskevan määräyksen antamiselle tai sotilastiedusteluviranomaisen menettelyä koskevan asian esitutkintaan ilmoittamiselle taikka sotilastiedusteluviranomaiselle huomautuksen antamiselle tai sotilastiedusteluviranomaiseen kohdistettavalle laillisuusvalvonnalliselle seuraamukselle. Tämä vastaa myös puolustusministeriön käsitystä siitä, ettei sotilastiedustelutoiminnassa ole ollut perusteita edellä todettujen seuraamusten käytölle. Puolustusminiteriö pitää hyvänä, että tiedusteluvalvontavaltuutettu on käyttänyt seuraamusluonteisia keinoja tilanteen niin vaatiessa. Täysien toimintamahdollisuuksien käyttäminen valvontatoiminnassa tilanteen niin vaatiessa osaltaan luo uskottavuutta ulkopuoliselle valvojalle.

Puolustusministeriö toteaa, että tiedusteluvalvontavaltuutetusta on muodostunut keskeinen osa suomalaista tiedustelutoimintaa. Tämä näkyy tiedusteluvalvontavaltuutetun tiedustelutoiminnan ennakollisen ja reaaliaikaisen laillisuusvalvonnan merkityksellisyytenä tiedusteluviranomaisille, jotka pystyvät oma-aloitteisesti tekemään korjaavat toimenpiteet ennakollisesti. Tämä vähentää erilaisissa ennakoimattomissa poikkeamatilanteissa tarvetta tiedusteluvalvontavaltuutetun jälkikäteisille laillisuusvalvonnallisille toimenpiteille.

Puolustusministeriö pitää tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessa 2024 esitettyä perusteltuna ja vastaavan puolustusministeriön käsitystä esitetyistä asioista.